

## ZÁKLADY SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY – OFTALMOPEDIE

Zita Nováková

Kontakt

- Zita Nováková
- [znovakova@ped.muni.cz](mailto:znovakova@ped.muni.cz)

pracovna 02009, Poříčí 9, 1. patro

**Požadavky k absolvování předmětu**

Skenovací písemný test s výběrem otázek

Termín dohodou v prosinci, informace hromadným e-mailem

**Okruhy a výběr z literatury**

Viz. Studijní materiály předmětu a hromadný e-mail v Informačním systému

HAMADOVÁ, P.; KVĚTOŇOVÁ, L.; NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. Paido: Brno, 2007.

FINKOVÁ, D.; LUDÍKOVÁ, L.; RŮŽIČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: UP Olomouc, 2007.

KEBLOVÁ, A. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením*. Praha: Septima, 1998.

KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ L. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 2000.

MÜLLER, O. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: VUP, 2001.

VÁGNEROVÁ, M. *Oftalmopsychologie dětského věku*. Praha: Karolinum, 1995.

SMÝKAL, J. *Tyflopedické kalendárium nebo Tyflopedický lexikon jmenný*. Brno: Technické muzeum, 2007.

**Úvod**

**Na světě**

374 mil. osob se zrakovým postižením

45 mil. nevidomých

87% z rozvojových zemí([www.who.int](http://www.who.int))

ČR

60-100 tis. osob se zrakovým postižením

7-12 tis. nevidomých

60% těžce ZP nad 60 let<sub>(srov. Finková et al., 2007; Řehořová In Rozsival, 2006)</sub>

## JEDINEC SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

jedinec se zrakovým postižením

...má narušeno zrakové vnímání tak, že mu způsobuje **potíže v komunikaci, orientace v prostoru, sebeobsluze, učení, poznávání a sociálním začlenění**<sub>(Dotřelová a kol. 2011)</sub>

... má postižení zrakových funkcí trvajících i po medicínské léčbě nebo po korigování standardní refrakční vady a zrakovou ostrost horší než 0,3 (6/18) nebo zorné pole je omezeno pod 10° při centrální fixaci... <sub>(www.who.int; ÚZIS, 1992)</sub>

## PARADIGMA OFTALMOPEDIE

oftalmopedie (Brno), tyflopédie (Olomouc, Praha)

speciální pedagogika osob se zrakovým postižením

## OFTALMOPEDIE

obor speciální pedagogiky, zabývající se výchovou, vzděláváním a rozvojem osob se zrakovým postižením

## CÍL A SRUKTURA OFTALMOPEDIE

### Cíl oftalmopedie

nejvyšší stupeň socializace a zajištění adekvátních podmínek pro edukaci, přípravu na povolání, pracovní zařazení a plnohodnotné společenské uplatnění

V kontextu kvality života

### Struktura oftalmopedie

různá hlediska

Spolupráce s ostatními vědami

## **HISTORIE A PÉČE O OSOBY SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM**

### **VZDĚLÁVÁNÍ VE SVĚTĚ**

#### **Pařížský ústav – r. 1784**

##### **Valentin Haüy**

narozen 13. 11. 1745

řemesla, hudba, nauka

spoluzakladatel ostatních evropských ústavů

#### **Vídeňský ústav - r. 1804**

##### **Johann. W. Klein**

začínal s jedním žákem

### **VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH I**

#### **Hradčanský ústav – r. 1807**

**Aloys Klár** - filolog a vysokoškolský učitel

#### **Klárův ústav – r. 1832 – pro dospělé, příprava na řemesla**

syn Alois Pavel Klár

vnuk Rudolf Mária Klár (založil MŠ pro nevidomé děti a útulnu pro nevidomé dívky)

### **VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH II**

**Ústav v Brně – r. 1835 → Moravskoslezský ústav (1843/1846)**

**Jan Nepomuk František Rafael Beitzl**

**Deylův ústav – r. 1910**

lékař **Jan Deyl** → Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené  
vyučováno v ČJ

**PÍSMO – RELIÉFNÍ LATINKA**

**vyřezávaná latinka do dřeva rydlem – Franciscus Lucas (16. stol.)**

**hustý inkoust, vosková podložka, šablona**

**Valentin Haüy - reliéfní latinka i zkratkovis**

**Johann Wilhelm Klein**

jehlová/propichovaná latinka (1809)

**Kleinova propichovaná latinka (1809)**

**PÍSMO- RELIÉFNÍ BODY**

- **Francesco Lana Terzi**
  - italský mnich (17. stol.)
  - reliéfní linie a body
- **Charles Barbier**
  - r. 1815 – návrh na tzv. noční písmo
  - 12 bodů

**Louis Braille (1809-1852)**

nevidomý, chovanec Pařížského ústavu

**r. 1825** - soutěž o hudební notaci – šestibodový notopis

vycházel z písma Charlese Barbiera

1827/1829 - předložil ucelené písmo

rozměry pro bříško ukazováku, možné použít v mnoha jazycích, notopis, matematický zápis

r. 1850 - písmo přijato v ústavu, **celosvětově až ve 20. stol.**

## **VÝVOJ A TRENDY ve 20. stol. a 21. stol. V ČR**

### **Péče o slabozraké osoby a s binokulárními poruchami**

**MUDr. Václav Vejdovský** – škola pro slabozraké v Litovli (1954)

ortoptická škola – Kroměříž (1950)

### **Prostorová orientace a samostatný pohyb, péče o později osleplé a seniory (1976)**

**Pavel Wiener a Ján Jesenský**

### **Raná péče (1990) – Terezie Hradilková a Markéta Skalická (zraková stimulace)**

### **Koncepce péče o hluchosleplé (1994)– Libuše Ludíková, Eva Souralová**

### **Podpora vysokoškolských studentů (2000)– Petr Peňáz**

### **Zraková terapie (2004) – Dagmar Moravcová, Markéta Skalická**

## **ANATOMIE ZRAKOVÉHO ORGÁNU**

### **Periferní část zrakového orgánu**

oční bulby

přídavné orgány – víčka, slzné ústrojí, svaly

### **Zraková dráha - zrakový nerv - (II. hlavový nerv)**

- chiasma opticum – složité překřížení
- větší část do jádra (corpus geniculatum laterale) a menší část do mozkového kmene a asociativních oblastí

### **Zrakové centrum**

týlní lalok

částečně také ve spánkovém a temenním laloku

### **PERIFERNÍ ČÁST OKA**

#### **oční bulby**

očnice

#### **přídavné orgány**

víčka – ochrana, spojivka

slzné ústrojí – slzotvorná a slzoodvodná část

okohybné svaly – na každém oku 6 svalů

### **ZRAKOVÁ DRÁHA A ZRAKOVÉ CENTRUM**

#### **Zrakový nerv**

Vlákna z vnitřních polovin sítnice se po výstupu z očnice kříží v chiasma opticum

Větší část do korových center

#### **Vyšší zraková dráha**

#### **Korová centra mozku**

Zpracují nervové vzruchy ve zrakový vjem a uvědomění si viděného

Zpracují vjemy z obou očí – prostorové vidění

#### **Další centra mozkové kůry a asociativní oblasti raková dráha**

## **ČÁSTI OKA**

**bělima** – udržuje tvar, vpředu do rohovky, vzadu otvor - zrakový nerv

**živnatka** – výživa, vzadu cévnatka, vpředu přechází do řasnatého tělíska a pak se odchlípuje jako **duhovka** (přední komora, zadní komora, zornice), za duhovkou čočka

**sítnice** – zrakové buňky

**tyčinky** – 130 mil., ČB vidění, šero

**čípky** -7 mil., barvy, ostré vidění, **žlutá skvrna** (makula)

slepá skvrna (papila)

## **ZRAKOVÉ FUNKCE A JEJICH VYŠETŘENÍ**

### **ZRAKOVÉ FUNKCE**

Zraková ostrost

Zorné pole

Barvocit

Kontrastní citlivost

Adaptace na tmou a osvětlení

Binokulární vidění a prostorové vidění

Akomodace a konvergence

### **ZRAKOVÁ OSTROST**

Visus centralis neboli centrální zraková ostrost

schopnost oka jasně a ostře vnímat předměty a jejich detaily

k vyšetření slouží optotypy

správný vizus 6/6=1

### **ZORNÉ POLE**

zorné pole je součet všech bodů, které se zobrazují na sítnici při fixujícím oku

překrývání obou očí v rozsahu 60° překrývají → prostorové vidění

Vyšetřuje se Amslerovou mřížkou, perimetrem

## **ZRAKOVÉ VADY**

### **Etiologie zrakových vad**

ČR - 60-100 tis. osob se zrakovým postižením, 10% nevidomých, 60% nad 60 let

### **podle doby vzniku**

Vrozené a dědičné

Exogenní

Endogenní (dědičné) - 20% vrozených vad

Získané

Celková onemocnění

Úrazy

## **REFRAKČNÍ VADY**

samostatně nebo součást jiných očních chorob

těžká krátkozrakost (myopia gravis) – myopie od -8 D a více, doprovázena dalšími projevy a problémy

Hypermetropie

Myopie

Astigmatismus

## **RETINOPATIE NEDONOŠENÝCH (ROP)**

ve vyspělých zemích – vedoucí pozice v příčině slepoty dětí

onemocnění předčasně narozených dětí umístěných v inkubátoru



nezralá sítnice reaguje na hypoxii – po vysazení kyslíku v inkubátoru, následek pneumopatií, krvácení v sítnici a sklivci

## **SÍTNICOVÉ DEGENERACE**

### **v dětském věku**

nezánětlivá onemocnění sítnice – vrozené, získané (můžeme sem řadit i ROP)

### **pigmentová degenerace sítnice**

dědičná, zač. jako šeroslepost, zužování zorného pole, v dospělosti slepota

### **juvenilní makulární degenerace**

dědičné, projevuje se v dětství

poškození centrálního vidění (skotom)

periferní vidění zachováno

## **ŠEDÝ ZÁKAL**

### **Katarakta**

zákal oční čočky, totální nebo částečný

kongenitální katarakta

součást syndromů, dědičnost, vrozené příčiny

sekundární katarakta/v pozdějším věku - nejčastější příčina slepoty v rozvojových zemích

## **ZELENÝ ZÁKAL**

### **Glaukom**

jedna z nejčastějších příčin slepoty ve vyspělých zemích

zvýšený nitrooční tlak, zhoršená výživa zrakového nervu, tlak na čočku - zkalená

ztráta periferního vidění, následně i centrální zrakové ostrosti

kongenitální glaukom – dědičný, vrozený

## **ATROFIE ZRAKOVÉHO NERVU**

funkční porucha

degenerace nervové tkáně zrakového nervu

dědičnost, úraz, tumory, postižení CNS, intoxikace

často součást kombinovaného postižení, DMO, LMD

snížení zrakové ostrosti od slabozrakosti až po nevidomost, nystagmus, ztráta barvocitu

### **ALBINISMUS**

vrozená dědičná vada

nedostatek melaninu v těle i v očích

pigment chybí i v duhovce

zraková ostrost snížena na slabozrakost

nystagmus, světloplachost

### **NYSTAGMUS**

bezděčné rytmické pohyby očí v jednom nebo více pohledových směrech

porucha inervace okohybných svalů

vrozený nystagmus

neurologická odpověď na zhoršenou nebo úplnou nemožnost fixace

katarakta, ROP, albinismus, atrofie

### **KORTIKÁLNÍ POSTIŽENÍ ZRAKU (CVI –CORTICAL VISUAL IMPAIRMENT)**

Funkční porucha

Proměnlivé užívání zraku, osoba nerozeznává obličej nebo barvy, tvary, písmena

### **KATEGORIE OSOB SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM**

**Různá kritéria pro klasifikace a kategorie**

stupeň zrakového postižení

doba a příčina vzniku

postižení zrakových funkcí

místo poškození

další

### **STUPEŇ ZRAKOVÉ VADY**

podle binokulární zrakové ostrosti do dálky s optimální korekcí

podle rozsahu zorného pole

### **KATEGORIE OSOB SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM DLE STUPNĚ ZRAKOVÉ VADY - pro posudkové účely v ČR (Řehořová In Dotřel, 2006)**

tabulka

#### **Osoby slabozraké**

omezení a deformace zrakové percepce

problémy s poznáváním a sociálními vztahy

problémy v samostatném pohybu a prostorové orientaci

velký důraz na reedukace, korekce, optika

výuka – zraková hygiena, omezení námahy, zvětšené písmo, úprava osvětlení , optické pomůcky

#### **Osoby s těžce slabým zrakem/ zbytky zraku**

rozpoznávají prsty před očima s brýlovou korekcí, s pomůckami čtou plakátové písmo

dvě skupiny

inklinující k využívání kompenzačních smyslů

Inklinující využívání zraku

maximální reedukace zraku!!!

při POSP – bílá hůl

výuka - osvojení obou technik čtení a psaní

## **Osoby nevidomé**

problémy se zrakovými informacemi, informace získávají kompenzačními smysly

problémy s poznávacími procesy, grafickým výkonem, socializací, POSP

kompenzace verbálně – verbalismus

výuka – zaměřena také na oblasti specifických dovedností

kompenzační smysly

Braillovo písmo

výcvik POSP

kompenzační pomůcky

sociální dovednosti včetně sebeobslužných

- **VLIV ZRAKOVÉ VADY NA VÝVOJ OSOBNOSTI ZRAKOVĚ POSTIŽENÉHO ČLOVĚKA**
  
- **Faktory doby vzniku zrakové vady**
- primární změny a sekundární změny ovlivňují fyzický i psychický vývoj člověka
- důležitý je stupeň vady a jeho kompenzace
- vytvoření adekvátních představ o okolním světě
- zformování osobnosti
- subjektivní zpracování zátěže a postoje blízkých – **akceptace vady** (vrozená vada, později vzniklá vada, pozvolná ztráta zraku)
  
- **Rodina dítěte se zrakovým postižením**
- narození dítěte s postižením – velká zátěž
- fáze přijetí statutu rodiče s postižením
  - šok a popření
  - postupná akceptace a vyrovnávání se s problémem
  - fáze realismu
  - plná akceptace

- sourozenci
  
- **Ztráta zraku v dospělém a seniorském věku**
- Kritérium věku
- Charakter vady - progresivní, pozvolná, náhlá ztráta
- trauma, nevratná ztráta kompetencí
- reakce na oslepnutí
  - šok, deprese, akceptace zrakové ztráty
- v seniorském věku
  - postižení jednotlivých zrakových funkcí
  - Pomalejší zpracování informací
  - výrazné riziko **rezignace a sociální izolace**
  
- **Akceptace vady**
- přijetí, osvojení všech životních možností a omezení souvisejících s postižením
- Souvisí se sebepojetím – vnímáním sebe sama
- u dětí akceptace rodiči → akceptace sebou samým
- nonakceptace/inakceptace
  - extrém zveličování (hyperprotektivní přístup)
  - extrém popírání (nepřiměřeně náročný přístup, ambiciózní přístup)
  - Stigmatizace dítěte
  
- **Vývoj osobnosti těžce zrakově postiženého dítěte**
- kognitivní vývoj
- sociální vývoj
- pohybový vývoj

- **Kognitivní vývoj, myšlení a řeč**

- senzorická deprivace – snížení aktivační úrovně
- omezení pohybu a aktivity
- omezení poznávacích schopností - zrakové, hmatové a sluchové vnímání
- koncentrace pozornosti
- trénink paměti
- nedostatek smyslové zkušenosti → narušení diferenciací představ → specifika v myšlení
- řeč
  - kompenzační funkce – verbalismy
  - kognitivní a komunikační funkce

- **Pohybový vývoj**

- omezení aktivity a pohybu
- opožděný vývoj
- přeskočení fází
- hypotonie, špatné držení těla, rotace chodidel, nakloněná hlava
- automatismy
- důležitý výcvik orientace a samostatného pohybu

- **Socializace**

- socializace/sociální kompetence
- rodina, školní prostředí, zaměstnání
- omezení vizuálního kontaktu
- nemožnost učení nápodobou
- větší závislost na ostatních
- obtíže v sociálních situacích a jejich trénink

- **Raná péče**
- **Raná péče** - soustava služeb a programů poskytovaných ohroženým dětem a dětem se zdravotním postižením a jejich rodinám
- **Cílem** - předcházet postižení, eliminovat nebo zmírnit jeho důsledky a poskytnout rodině, dítěti i společnosti předpoklady sociální integrace
  
- **Střediska rané péče**
- zřizována Společností pro ranou péči se sídlem v Praze
- Zákon o sociálních službách č. 108/2006
- 7 středisek – Praha, Brno, Ostrava, Olomouc, České Budějovice, Liberec, Plzeň
- klienti
  - rodiny s dětmi se zrakovým postižením (0-4 roky)
  - rodiny s dětmi se zrakovým a **kombinovaným postižením** (0-7 let), tvoří cca. **80% klientely**
  
- **Formy a programy rané péče**
- návštěvy v rodinách
- ambulantní návštěvy v SRP
- týdenní rehabilitační pobyty
- setkávání rodičů/odborné semináře
  
- (www.ranapece.cz)
  
- **Zraková stimulace**
- metodika rozvoje těžce postiženého zraku dítěte v raném věku a využívání zbylého vidění
- úprava prostředí a nácvik využívání zraku
- fáze zrakové stimulace
  - motivační
  - uvědomovací – lokalizace
  - fixační
  - přenášení pozornosti

- sledování předmětu v pohybu
  - skenování
  - uchopování (koordinace oko-ruka)
  - symbolická
- **Zraková stimulace a pomůcky**
  - <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210562221700006-klic/>
  - <http://www.ranapece.cz/index.php/cs/stimulace-zraku/ukazky-vyuivanych-pomcek.html>
- **REEDUKACE ZRAKU U DĚTÍ S NARUŠENÝM BINOKULÁRNÍM VIDĚNÍM**
- **Vývoj binokulárních reflexů**
  - **jednoduché binokulární vidění**
    - schopnost vidět oběma očima pozorovaný předmět jednoduše
  - 2. měsíc – binokulární fixační reflex (**superpozice**)
  - 6. měsíc – reflex **fúze** (v mozkové kůře)
  - 1. rok – rozvoj prostorového a hloubkového vidění (**stereopse**)
  - Do 6. roku – stabilizace reflexů
- **Patologie binokulárního vidění**
  - Porucha v etapách vývoje JBV →
  - Šilhání
  - Tupozrakost
  - Anomální retinální korespondence

(Hromádková, 1995)



- **Šilhání (strabismus)**

- stav, kdy při fixaci určitého předmětu na blízko nebo do dálky se osy vidění neprotínají v témže bodě
- dědičnost, syndromy
- Nejčastěji se v předškolním věku objevuje **konkomitující strabismus** (5% předšk. dětí)
  - konvergentní (ezotropie)
  - divergentní (exotropie)

- Konkomitující strabismus

- A. Konvergentní

- B. Divergentní (méně častý, 25% všech strabismů)

- C. Sursumvergentní

- **Tupozrakost (amblyopie)**

- snížení zrakové ostrosti různého stupně při normálním anatomickém nálezu na oku
  - kongenitální (nystagmus)
  - ex anopsia (zkalení optických prostředí, okluzní)
  - při strabismu (při útlumu fovey)

- **Anomální retinální korespondence (ARK)**

- u 60% strabujících dětí
- místo nejostřejšího vidění převzala jiná oblast na sítnici
- při dobré zrakové ostrosti a malé úchylce šilhání nebo malé amblyopii jednoho oka

- **Medicínská péče**

- včasná diagnostika
- úspěšnost léčby omezena **6.-7.rokem**

- **léčba strabismu**

- **brýlová korekce** (celodenní nošení?)

- **okluze a pleoptika**
  - **operace** (cca u 50% dětí se strabismem)
  - **ortoptika**
- 
- **Okluze a pleoptika**
  - **pleoptika** – léčba tupozrakosti – úspěšnost v předškolním věku
  - správná brýlová korekce nebo atropinizace
  - **okluze**
    - zakrytí vedoucího oka a zmenšení útlumu nezakrytého
    - náplastová nebo brýlová, čočky
- 
- **Aktivní pleoptika**
  - tupozraké oko **aktivně** provádí úkoly na blízko s pomocí hmatu, sluchu a paměti
  - Provádí se doma, ortopticko-pleoptické cvičebny, třídy pro děti s poruchami binokulárního vidění
  - sestavování stavebnic, mozaiky, obkreslování, vypichování, navlékání korálků, modelování
  - přístroje – lokalizátor, korektor,
- 
- **Lokalizátor, korektor**
  - Dítě zakrývá prstem otvory v desce, které speciální pedagog nebo ortoptista rozsvěcuje
- 
- **Korektor**
  - Po lokalizátoru může dítě pracovat na korektoru.
  - Kovová tužka na kovové desce, při přetáhnutí světelný a zvukový signál.
- 
- **Vypichování**
  - Aktivní pleoptické cvičení - vypichování

## ▪ **Pasivní pleoptika**

- převážně u dětí s excentrickou fixací
- přístroj CAM stimulátor
  - dítě sleduje černobílý terč CAM stimulátoru (otáčka 1 min.)
  - 7 terčů se zmenšujícími se šachovnicemi
- Campbellův zrakový stimulátor
- Campbellův zrakový stimulátor - CAM
- Cvičení amblyopie, sledování kotouče, udržení pozornosti

## ▪ **Ortoptika**

- soubor metod obnovujících **porušené binokulární vidění**
- Princip – odtlumování a cvičení superpozice, fúze, pohyblivosti, konvergence, akomodace
- nejdůležitější přístroje – troposkop, cheiroskop

## ▪ **Troposkop**

- Do tubusů se vkládají obrázky, které dítě očima spojuje.
- Synoptofor (modernější forma troposkopu)
- Nejdůležitější diagnostický a terapeutický ortoptický přístroj sloužící k odtlumování, cvičení superpozice, cvičení fúze, cvičení šířky fúze, cvičení stereopse

## ▪ **Cheiroskop**

- Dítě pracuje na cheiroskopu
- Do svislé předložky je zasunut obrázek, na vodorovné podložce dítě maluje. Přes okuláry s čočkami dítě vidí jedním okem předlohu, druhým papír na podložce.

- **SPECIÁLNÍ POMŮCKY PRO ŽÁKY SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM**
  
- **Úhrada pomůcek a poradenství k pomůckám**
- zdravotní pojišťovna
- sociální fondy
- Speciálněpedagogická centra
- Tyfloservis, o.p.s., Tyflokabinet, o.p.s., TyfloCentrum, o.p.s.
- Střediska pro pomoc vysokošolským studentům s postižením
  
- **Klasifikace pomůcek**
- dle stupně postižení (pro nevidomé, slabozraké, s bin. poruchami)
- dle školních předmětů
- *optické, neoptické, elektronické*
- dle náročnosti zácvičku (jednoduché, náročné)
- optické, neoptické, elektronické
  
- **Optické pomůcky**
- Lupy
  - Ruční
  - Stojánkové
  - Hyperokuláry
  - Předsádkové lupy
- Dalekohledové systémy
  - Monokuláry
  - Binokuláry
- Filtrové brýle
- Dalekohledové systémy

- **Neoptické pomůcky**

- Školní pomůcky
- Pomůcky pro sebeobsahu
- Pomůcky pro POSP, atd.

- **Elektronické pomůcky**

- Zvětšovače a odečítače obrazovky

(počítač se skenerem a příslušným softwarem)

- Braillské zobrazovače (braillské řádky)
- Elektronické přenosné zápisníky
- Kamerové lupy (televizní, digitální)<http://www.sagitta.cz>

- Počítač s hlasovým výstupem
- <http://www.pristupnost.cz/screen-readery/>

- Braillské zobrazovače
- <http://www.pristupnost.cz/braillske-radky/>

- **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM**

- **Výběr formy**

- Hlediska pro výběr vzdělávání
  - osobnostní rysy dítěte
  - druh a stupeň vady zraku, přidružené postižení
  - vybavení školy (materiální i personální)
  - umístění školy

- akceptace vady mladého člověka rodinou
- Složky školní zralosti – v případě integr. Vzdělávání na základní škole
- Formy speciálního vzdělávání
- **Vyhláška MŠMT č. 73/2005, Sb.** o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, , ve znění vyhlášky č. 147/2011
- formy speciálního vzdělávání dány vyhláškou
  - individuální integrace - **běžná škola**
  - skupinová integrace - **speciální třída při běžné škole**
  - speciální škola - **škola pro zrakově postižené**
  - kombinace výše uvedených
- **Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené žáky**
- **Vyhláška MŠMT č. 72/2005** o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011
- **speciálně pedagogické centrum** je školské poradenské zařízení
- **Kurikula pro vzdělávání**
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, základní a střední vzdělávání
  - klíčové kompetence
  - specifické kompetence (komunikační a sociální dovednosti, výcvik smyslů, nácvik POSP, , sebeobsluha)
- Školní vzdělávací programy
- **Školy pro zrakově postižené**
- Stanoveny vyhláškou č. 73/2005 , ve znění vyhlášky č. 147/2011
- předměty speciálně pedagogické péče zařazeny v ŠVP - podpora specifických kompetencí
- Praha, Brno, Litovel, Plzeň, Opava

- **Integrované vzdělávání**
- podpora **speciálně pedagogického centra pro žáky se zrakovým postižením**
- faktory úspěšné integrace
  - týmová práce učitelů
  - žák s postižením
  - spolužáci
  - rodiče
  - ostatní odborníci (asistent pedagoga,...)
  
- **Podpůrná opatření při výuce žáka integrovaného i žáka ve škole pro zrakově postižené žáky**
- informovanost učitele a spolužáků o problému postižení, sdělení samotného žáka
- podmínky pro práci
- správné osvětlení a optimální pracovní místo
- začlenění do aktivit třídy, využití dramatu a dalších alternativních výukových metod
- verbalizace, názornost, úprava textů, změna požadavků na zrakovou práci
  
- **Specifika výuky žáka se zrakovým postižením**
- Jazyková výuka a humanitní předměty
  - výcvik paměti a technika zápisu, třídění informací
  - volba správného komunikačního prostředku a práce s textem
- Přírodní vědy
  - Modely, reliéfní obrázky
  - Speciální sady a pomůcky
  - Audiovizuální nahrávky
  - Zvýraznění kontur, překrývání barevnými foliemi
  - Zpětná projekce
- Estetické vědy – viz. CD Loretánská

- Tělesná výchova
  - informovanost o diagnóze a omezeních z toho vyplývajících
  
- **Současný přehled středních škol pro zrakově postižené I**
  
- **Gymnázium pro zrakově postižené a střední odborná škola pro zrakově postižené (Praha)**
  - gymnázium
  - obchodní akademie
  - obchodní škola
  
- **Střední škola Aloyse Klara (Praha)**
  - keramická výroba
  - kartáčnické a košíkařské práce
  - Keramik
  - Čalouník
  - Knihař
  - rekondiční a sportovní masér
  - textilní výtvarnictví
  - **Současný přehled středních škol pro zrakově postižené II**
  
- **Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené (Praha)**
  - Hudba
  - Zpěv
  - ladění klavírů a hudebně kulturní činnost
  
- **Praktická škola při Škole Jaroslava Ježka**
  
- **Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené (Brno)**
  - obchodní akademie
  - sociální péče
  - masér sportovní a rekondiční masér
  - práce ve zdravotnických zařízeních, tkalcovské práce



- **Vzdělávání studentů se zrakovým postižením na vysoké škole**
- zvyšuje se počet vysokoškolských studentů se zrakovým postižením
- podpora středisek pro pomoc studentům s postižením (Carolina, Teiresiás, atd.)
- <http://www.teiresias.muni.cz/?chapter=2-4>
  
- Děkuji za pozornost!
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096056775-pomahejme-si/21055211308/>

## **SLUŽBY SOCIÁLNÍ REHABILITACE OBČANŮM SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM NAD 15 LET**

### **Ztráta a omezení zraku v dospělém a seniorském věku**

věková pásma

progresivní/pozvolná nebo náhlá ztráta

trauma, nevratná ztráta kompetencí

reakce na oslepnutí

šok, deprese, akceptace ztráty

### **v seniorském věku**

postižení jednotlivých zrakových fcí

rychlosti zpracování informací

výrazné riziko **rezignace a sociální izolace**

### **Sociální rehabilitace**

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

služby sociálního poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence

terénní, ambulantní, pobytové

## **Organizace sociální rehabilitace pro ZP občany v ČR**

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých

Tyfloservis, o.p.s.

Krajská TyfloCentra, o.p.s.

Pobytové rekvalifikační a rehabilitační středisko Dědina, o.p.s.

Domovy pro zrakově postižené občany (dříve ÚSP)

## **Programy sociální rehabilitace pro občany se zrakovým postižením**

([www.braillnet.cz/sons/transformace](http://www.braillnet.cz/sons/transformace))

Sociální rehabilitace I

Sociální rehabilitace II

Další služby

Ostatní činnosti

## **SONS**

### **Sociální rehabilitace I – základní sociální rehabilitace**

- nácvik POSP
- sebeobsluha, stolování, hygiena
- čtení a psaní Brailleova písma
- nácvik používání náhradních smyslů
- Tyfloservis, Dědina

## **CELOROČNÍ POBYTOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DOSPĚLÉ OBČANY SE V ČR**

### **Dům sv. Cyrila a Metoděje pro zrakově postižené ve Vlašovičkách u Opavy**

služby chráněného bydlení a sociální rehabilitace a chráněná dílna

cílovou skupinou dospělí, TZP nebo lehce mentálně postižení občané z celé ČR

(<http://www.charitaopava.cz/?page=texty&id=14&lgen=11>)

### **Ústav sociální péče pro zrakově postižené v Brně-Chrlicích**

sociální a zdravotní služby lidem nad 18 let se ZP, ZP a SP závislých na pomoci cizích osob

pobytová a odlehčovací služba ([www.uspchrlice.cz](http://www.uspchrlice.cz))

### **Domov pro zrakově postižené Palata v Praze**

cílová skupina senioři se ZP, jež nejsou schopni samostatného života ve vlastním domácím prostředí a kterým nemůže ani rodina takovou existenci zajistit

aktivizace osob ([www.palata.cz](http://www.palata.cz))

**PŘEJI ÚSPĚŠNÉ ZAKONČENÍ PŘEDMĚTU!**